

4 HODNOCENÍ ÚROVNĚ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI ŽÁKŮ

Dosažená úroveň čtenářské gramotnosti byla zjišťována u žáků 1. ročníku středních škol, tj. na vstupu žáků do středního vzdělávání. Dále je potřebné také interpretovat poznatky výběrového zjišťování, které bylo realizováno s využitím testu, jehož otázky byly připraveny a řešeny v prostředí inspekčního systému elektronického testování InspIS SET. Při hodnocení výsledků je třeba rovněž brát v potaz omezení, která jsou dána zvolenou podobou zjišťování. Takto se testování zaměřuje jen na vybrané, přitom však důležité aspekty čtenářské gramotnosti, které je možné hodnotit s využitím elektronicky zadávaného testu. Svůj význam mohou mít také další specifické podmínky testování, jako je motivace žáka a další. I přes tato omezení jsou takto koncipovaná hodnocení cenným zdrojem informací o úrovni čtenářské gramotnosti žáků.

Test čtenářské gramotnosti byl vypracován ve dvou verzích, kdy žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (dále i „SVP“) měli možnost řešit buď základní verzi testu, nebo přizpůsobenou verzi testu. Základní verze testu byla složena z 58 otázek, kratší přizpůsobená verze testu pak zahrnovala 42 otázek, což dalo žákům se SVP na řešení každé jedné otázky relativně více času. Pro celkové hodnocení byly výsledky žáků základní verze testu a přizpůsobené verze testu propojeny na stejnou škálu.²² Tabulka č. 8 zachycuje počty žáků řešících jednotlivé verze testu.²³

TABULKA 8 | Počty žáků řešících jednotlivé verze testu čtenářské gramotnosti

	Základní verze testu	Přizpůsobená verze testu
Počet žáků	20 547	534

Obsahově položilo zjišťování důraz na dvě obecnější oblasti dovedností a schopností žáků pro řešení praktických čtenářských situací:

- První oblast, označená jako „vyvozování z textu“, obsahovala především otázky spojené s nalezením potřebných informací v textu a na základě těchto informací s vyvozením závěrů (např. rozhodnutí o pravdivosti tvrzení). Celkem tato oblast obsahovala 30 otázek.
- Druhá oblast, označená jako „hodnocení textu“, obsahovala především otázky spojené s formulací cíle textu, s interpretací autorova sdělení, záměru či postoje a s porozuměním významu výroku či sdělení. Celkem tato oblast obsahovala 28 otázek.

Vzhledem k definici čtenářské gramotnosti je první oblast více orientovaná na dovednosti a schopnosti žáků, které jsou spojené s porozuměním a využitím psaného textu, zatímco druhá oblast se více věnuje dovednostem a schopnostem žáků psaný text posuzovat, přičemž však je rovněž respektována myšlenka provázanosti obou oblastí. Všechny testové otázky byly uvedeny různě dlouhým uvodujícím textem, který se dotýkal prakticky orientovaných úkolů z různých společenských oblastí (např. ekologie, zdraví, sport, média).

4.1 Dosažená úroveň čtenářské gramotnosti žáků

Žáci 1. ročníku středních škol dosáhli v testu čtenářské gramotnosti nízké průměrné úspěšnosti 39 %, existují tedy významné rezervy v (zejména pokročilejších) dovednostech a schopnostech žáků řešit prakticky orientované úlohy zaměřené na hodnocení textů a vyvozování zjištění z nich. Vzhledem k průměrné úspěšnosti žáků 9. ročníku základní školy a 2. ročníku střední školy v testu čtenářské gramotnosti, který byl součástí šetření ČŠI ve školním roce 2017/2018, je uváděná 39% průměrná úspěšnost žáků 1. ročníku středních škol nižší, což je však primárně dáno nestejnou obtížností obou testů.²⁴ Tuto skutečnost dobře dokládá příklad srovnání úspěšnosti žáků 9. ročníku základní školy a 1. a 2. ročníku střední školy při řešení sedmi otázek, které byly společné pro testy čtenářské gramotnosti ve školním roce 2017/2018 i 2019/2020, přičemž patrné je i mírné zlepšování výsledků žáků při jejich

²² Za tímto účelem byl aplikován postup založený na neekvivalentních skupinách žáků s kotvícími položkami společnými pro oba testy a využití equate package, bližší viz ALBANO, A. D. (2016). Equate: an R package for observed-score linking and equating. *Journal of Statistical Software*, 74(8), 1–36.

²³ Z hodnocení byly vyřazeny výsledky se zvláštními charakteristikami (např. extrémně krátká doba řešení testu, vysoký podíl nezodpovězených otázek).

²⁴ Úspěšnost percentilu žáka, který v dřívějším šetření dosáhl 60% úspěšnosti, odpovídá v tomto testu 55% úspěšnosti, a to především s ohledem na vyšší obtížnost testu.